

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΙΔΕΟΛΟΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ**Η Έκθεση του ΟΟΣΑ****του Δημήτρη Χασάπη**

Τα τελευταία χρόνια με ολοένα και διαρκώς αυξανόμενη ένταση το εκπαιδευτικό σύστημα, όπως και άλλοι τομείς της δημόσιας ζωής και κυρίως οι συναρτημένοι μ' αυτούς κοινωνικοί θεσμοί και παροχές που αναπτύχθηκαν στα πλαίσια του λεγόμενου κοινωνικού κράτους πρόνοιας, βρίσκονται στο επίκεντρο μιας γενικευμένης κριτικής και μιας οξύτατης αμφισβήτησης με πιθανόν δυσδιάκριτα αλλά σαφή κίνητρα, περιεχόμενα και στόχους. Το φαινόμενο αυτό, που εμφανίζεται σε όλες τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, αποτελεί στην ουσία του επέκταση στο εποικοδόμημα και γενίκευση των θεωρητικών και πολιτικών απόψεων του νεοφιλελευθερισμού που αναπτύχθηκαν, όπως είναι γνωστό, ως μια συνολική στάση απέναντι στη συγκυρία που διαμορφώθηκε με τη διαρκούσα κρίση του καπιταλιστικού συστήματος από τη δεκαετία του '70 και μετά. Οι απόψεις αυτές για την οικονομία και την κοινωνία και τα ιδεολογήματα που τις στηρίζουν κερδίζουν τα τελευταία χρόνια και στη χώρα μας όλο και περισσότερους υποστηρικτές ανάμεσα στους διαχειριστές της κρατικής εξουσίας ανεξάρτητα μάλιστα από τους δεδηλωμένους γενικούς πολιτικούς προσανατολισμούς τους. Από την οπτική αυτή δεν εκπλήσει ούτε το περιεχόμενο της έκθεσης των εμπειρογνομόνων του ΟΟΣΑ για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα που δημοσιοποιήθηκε πρόσφατα, ούτε η με διάφορες λεκτικές διατυπώσεις ουσιαστική υιοθέτηση των συμπερασμάτων και των βασικών προτάσεων της από τον υπουργό και την πολιτική ηγεσία του υπουργείου Παιδείας. Η έκθεση του ΟΟΣΑ της οποίας οι συντάκτες "δεν περιορίστηκαν σε μελέτη γραφείου αλλά πέρασαν στην Ελλάδα ολόκληρο τον περασμένο Φεβρουάριο επισκεπτόμενοι σχολεία και πανεπιστήμια σε ολόκληρη τη χώρα" αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα πολιτικού κειμένου προβολής των ιδεολογημάτων του νεοφιλελευθερισμού στο επίπεδο της εκπαίδευσης. Μέσα από μια ακατάσχετη φλυαρία ηθικολογικών διακηρύξεων, αυθαίρετων συσχετίσεων, εννοιολογικών συσκοτίσεων και ατεκμηρίωτων εκτιμήσεων αναδεικνύονται επιλεκτικά και υπογραμμίζονται προβλήματα της ελληνικής εκπαίδευσης ερήμην της ιστορίας τους για τα οποία προβάλλεται ουσιαστικά μία και μοναδική πρόταση επίλυσης τους σε διάφορες εκδοχές. Ο περιορισμός της κρατικής παρέμβασης, η συρρίκνωση των εκπαιδευτικών κοινωνικών παροχών, η υιοθέτηση της ιδεολογίας της αγοράς και η εισαγωγή νεοφιλελεύθερου επιχειρηματικού πνεύματος σε όλες τις συνιστώσες του

εκπαιδευτικού συστήματος. Ποιά είναι για τους εμπειρογνώμονες του ΟΟΣΑ τα συγκεκριμένα προβλήματα της ελληνικής εκπαίδευσης και σε ποιά κατεύθυνση θα πρέπει να επιδιωχτεί η λύση τους;

Ως "πρώτο μεγάλο πρόβλημα της εκπαίδευσης" εντοπίζεται η ανεπάρκεια πόρων και το αντίστοιχα εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο των δημοσίων δαπανών που διατίθενται για την εκπαίδευση στην Ελλάδα με όλες τις αρνητικές συνέπειες που αυτό συνεπάγεται και που η παράθεση τους εδώ αποτελεί αναμφίβολα πλεονασμό. Το πρόβλημα αυτό και οι συγκεκριμένες επιπτώσεις του στην οργάνωση και λειτουργία της εκπαίδευσης υπογραμμίζεται χρόνια τώρα από κάθε εμπλεκόμενο με τα ζητήματα της εκπαίδευσης και οι προτάσεις για την αντιμετώπιση του ποικίλουν και φυσικά διαφοροποιούνται με βάση τις διαφορετικές πολιτικές οπτικές στις οποίες κάθε πρόταση εντάσσεται. Για τους εμπειρογνώμονες του ΟΟΣΑ όμως η επίλυση του προβλήματος αυτού δεν απαιτεί πρωταρχικά την αύξηση των δημόσιων δαπανών αλλά την αξιοποίηση "μη οικονομικών κεφαλαίων", όπως για παράδειγμα "υπαρχόντων μεγάλων αποθεμάτων οικογενειακής και κοινοτικής συμμετοχής, δημιουργικότητας και πρωτοβουλίας" και ταυτόχρονα την "αλλαγή στη νοοτροπία και στον τρόπο χειρισμού" των απαιτούμενων εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων. Παράλληλα βέβαια με την ηθικολογία η "κάποια οικογενειακή συνεισφορά σε δίδακτρα και άλλες δαπάνες δεν αποκλείεται" για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, "η προοπτική των πρόσθετων κατά τόπους φόρων ίσως είναι προτιμητέα", η προσέλκυση χρηματοδοτήσεων από ιδιωτικούς φορείς θα μπορούσε να συμβάλλει αποφασιστικά και πάντως η "υιοθέτηση ενός επιχειρηματικού πνεύματος θα μπορούσε να ενισχύσει παρά να συρρικνώσει την ποιότητα της εκπαίδευσης που ήδη παρέχεται". Η δεύτερη μεγάλη δέσμη προβλημάτων που υποβαθμίζουν την ποιότητα των αποτελεσμάτων του εκπαιδευτικού συστήματος και εμποδίζουν την αναβάθμιση των λειτουργιών του αναζητούνται, εντοπίζονται και αποδίδονται από τους εμπειρογνώμονες του ΟΟΣΑ στις δομές και τις λειτουργίες που απορρέουν από το δημόσιο και δωρεάν χαρακτήρα της εκπαίδευσης στην Ελλάδα σε συνδυασμό με το υπάρχον νομικό πλέγμα που κατοχυρώνει τυπικά τουλάχιστον την αρχή της ισότητας των ευκαιριών το οποίο και "οδηγεί σε ασφυξία ανθρώπους προικισμένους με ικανότητες και ανώτερα κίνητρα" αφού "αυτές οι μορφές ισότητας είναι τώρα απαρχαιωμένες". Τα στοιχεία του δημόσιου και δωρεάν χαρακτήρα της ελληνικής εκπαίδευσης και οι κοινωνικές παροχές που αυτά συνεπάγονται συνιστούν ένα "μηχανιστικό κοινωνικό ισοπεδωτισμό" με αρνητικές τελικά συνέπειες για την ποιότητα της εκπαίδευσης αλλά και για "τη δημιουργία πιά έντεχνων μορφών ιδιωτικής επιχείρησης (!)".

Για τη λύση επομένως σημαντικών προβλημάτων της ελληνικής εκπαίδευσης δεν απαιτείται παρά η κατάργηση όλων των εκπαιδευτικών κοινωνικών παροχών και δημόσιων ρυθμίσεων και η απόδοση τους μαζί βέβαια με το κόστος τους στην ελεύθερη δικαιοδοσία-επιλογή των ατόμων στη βάση της αγοράς εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Αλλωστε όπως διαβεβαιώνουν οι εμπειρογνώμονες του ΟΟΣΑ "οι πιά σωστές μορφές δημοκρατίας και ισότητας δίνουν την ευκαιρία στο άτομο για ατομική πρόοδο στα πλαίσια μιας πολιτικής γενικευμένων τύπων δια μέσου διαδικασιών που έχουν προσαρμοστεί στις ανάγκες ατόμων και κοινοτήτων την κατάλληλη ώρα και στον κατάλληλο τόπο".

Η τρίτη δέσμη σημαντικών προβλημάτων της ελληνικής εκπαίδευσης προέρχεται από την αυξημένη κρατική εμπλοκή και κυρίως από τη θεσμοθετημένη αναγκαιότητα να ρυθμίζονται βασικά ζητήματα της

εκπαίδευσης μέσα από νομοθετικές διαδικασίες γεγονός που δεν επιτρέπει την ανάπτυξη ενός δυναμικού εκπαιδευτικού συστήματος ικανού να προσαρμόζεται και να ανταποκρίνεται στις αλλαγές του οικονομικού και κοινωνικού περιγύρου σε αντίθεση εννοείται με την ελεύθερη αγορά που ως δυναμικό και αδέσμευτο από κρατικές παρεμβάσεις και νομοθετικές δεσμεύσεις σύστημα εξελίσσεται ακολουθώντας τις μεταβολές της οικονομίας και της τεχνολογίας. Η λύση των προβλημάτων είναι εδώ πιά κοινότυπη. Λιγότερο κράτος και περισσότερη ιδιωτική πρωτοβουλία, περιορισμός των νομοθετικών παρεμβάσεων και επέκταση των κανόνων της αγοράς και πάνω από όλα "επιχειρηματικό πνεύμα" στην οργάνωση και λειτουργία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και "επαγγελματισμός" των εκπαιδευτικών απέναντι στις "εκφραζόμενες ανάγκες και τη γνώση των πελατών τους με τους οποίους έχουν μια επαφή ενεργητικής συνεργασίας". Βέβαια κατά τους εμπειρογνώμονες του ΟΟΣΑ "η κυβέρνηση (θα) έχει αρμοδιότητες ελέγχου και σχεδιασμού που είναι αναπόφευκτες, αλλά εκτός αυτών πρέπει να έχει και λειτουργίες και στόχους που υλοποιούνται μέσω διαπραγματεύσεων, προγραμματικών συμφωνιών και αρωγής που θα υποστηρίζουν αντί να καθοδηγούν (τα εκπαιδευτικά ιδρύματα). Επιβάλλεται να λειτουργεί μέσω πολλών και διάφορων ειδών μηχανισμών όπως νόμοι, οικονομικές πιστώσεις, χάραξη πολιτικής και πειθώ". Οπως ακριβώς και στα αντίστοιχα πρότυπα λειτουργίας της αγοράς. Στις λογικές αυτές παρατίθενται στην έκθεση εξειδικευμένες προτάσεις για όλες τις βαθμίδες και όλες τις διαστάσεις της εκπαίδευσης που η αναλυτική παράθεση τους δεν έχει νόημα δεδομένου ότι απλά ενισχύουν τις γενικές διαπιστώσεις που προαναφέρθηκαν. Επιμελώς περιφραστικά διατυπωμένο και μονότονα υπονοούμενο στοιχείο του συνόλου των διαπιστώσεων και προτάσεων της έκθεσης των εμπειρογνομώνων του ΟΟΣΑ από τον οποίο το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας "ζήτησε επίσημα τη συνολική κριτική εξέταση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος" η υπονόμηση του δημόσιου και κοινωνικού και η προβολή του ιδιωτικού και ατομικού σε κάθε διάσταση, λειτουργία και αποτέλεσμα της εκπαίδευσης. Η έκθεση αυτή μάλιστα με την πρωτοφανή επίδειξη άγνοιας της ιστορίας της οργάνωσης και των θεσμοθετημένων λειτουργιών του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος που επιδεικνύει μπορεί κάλλιστα να προσαρμοστεί με πολύ μικρές τεχνικές διορθώσεις ώστε να αναφέρεται σε οποιοδήποτε από την πλειονότητα των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων. Ως άποψη επομένως για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ή ως διακήρυξη νεοφιλελεύθερων προτάσεων για την εκπαίδευση (που ως σημειωθεί συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με τις προτάσεις του τελευταίου προεκλογικού προγράμματος της Νέας Δημοκρατίας) θα είχε και την ανάλογη σημασία και βαρύτητα. Ως βάση όμως πολιτικής της παρούσας ηγεσίας του Υπουργείου, αφού όπως μας διαβεβαιώνει ΤΟ ΒΗΜΑ (2/7/95) "όλες οι προτάσεις που έχει κάνει ως τώρα ο Υπουργός Παιδείας βασίζονται στις υποδείξεις του ΟΟΣΑ" είναι ιδιαίτερα επικίνδυνη και θα πρέπει τόσο η έκθεση όσο και η αντίστοιχη πολιτική να έχει την ανάλογη αντιμετώπιση από όλους εκείνους - άτομα, φορείς και πολιτικές οργανώσεις - που εξακολουθούν να διαχωρίζονται από τα ιδεολογήματα και τις πολιτικές προσεγγίσεις του νεοφιλελευθερισμού στα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα του τόπου μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται αναμφίβολα και τα υπαρκτά προβλήματα της εκπαίδευσης.